

УДК 347.73

П.М. ДУРАВКІН, канд. юрид. наук, доц.,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4151-9621>

ОЗНАКИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

Ключові слова: фінансова система, фінансове право, предмет фінансового права, фінансові правовідносини, фінансова діяльність держави, бюджет, бюджетна система, податкова система, державні цільові фонди, цільові позабюджетні фонди, державне страхування, банківська система, платіжна система, грошова система

Визначення ознак фінансової системи держави має важливе значення для забезпечення належного здійснення публічної фінансової діяльності, без якої взагалі неможливе належне функціонування держави [1, с.12–13]. В той же час в Україні на законодавчому рівні відсутнє визначення того, що становить собою «фінансова система держави» [2, с.500]. Можливо, певним поясненням цього є відсутність на сьогодні єдиного кодифікованого акту, присвяченого регулюванню фінансової діяльності держави в цілому. Так, у спеціальній літературі вже давно звертається увага на інституціональність фінансового права як галузі, тобто його формування через становлення і розвиток інститутів: бюджетного права, податкового права і т.д. [1, с.27]. Відтак постає необхідність з'ясування ознак, притаманних фінансовій системі держави, що дасть можливість скласти уявлення про її сутність, а отже, виробити правильні орієнтири принагідної публічної фінансової діяльності держави.

Дослідженню фінансової системи держави приділяли увагу в своїх працях такі науковці, як: Є.О. Алісов, Л.К. Воронова, Е.С. Дмитренко, О.О. Дмитрик, Л.М. Касьяненко, А.Т. Ковальчук, М.П. Кучерявенко, Т.А. Латковська, О.А. Лукашев, В.П. Нагребельний, А.С. Нестеренко, А.А. Нечай, О.П. Орлюк, Н.Ю. Пришва,

Л.А. Савченко, В.А. Чернадчук, Н.Я. Якимчук та ін.

Враховуючи вказані особливості фінансового права як галузі права, зокрема, його розвиток через становлення окремих інститутів та відсутність єдиного кодифікованого акту, уявляється, що для визначення ознак фінансової системи необхідно розуміти предмет фінансового права. Адже об'єктивно фінансова система держави має охоплюватися цим предметом. При цьому останній має відображати предмети всіх елементів (інститутів), які сукупно формують галузь фінансового права в цілому.

Так, викликає погодження те, що предметом фінансового права є суспільні відносини у сфері фінансової діяльності держави та територіальних громад з приводу формування, розподілу та використання коштів централізованих і децентралізованих фондів та контролю за цим [1, с.22]. Також не безпідставно до предмету фінансового права відносять сукупність суспільних відносин, які складаються у сфері фінансової діяльності держави та місцевих утворень (адміністративно-територіальних одиниць) щодо планомірного утворення (формування), розподілу, перерозподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів (фінансових ресурсів), що забезпечують виконання державою своїх завдань і функцій [3, с.55, 56]. Ще більш змістовною характеристикою предмету фінансового права є віднесення до нього суспільних відносин, що виникають у процесі мобілізації коштів до публічних централізованих і децентралізованих фондів держави і органів місцевого самоврядування та інших публічних фондів, їх розподілу і використання, а також у ході контролю за рухом цих коштів, їх ефективним і цільовим використанням, а також з емісією та обігом грошових знаків [4, с.34]. Відповідно, *предмет фінансового права можна окреслити межами фінансової діяльності держави та місцевого самоврядування*, зокрема, формуванням (утворенням, мобілізацією), розподілом (перерозподілом), використанням, контролем щодо публічних

(централізованих і децентралізованих) фондів коштів (держави і місцевого самоврядування).

Так, фінансова діяльність держави визначається, як заснований на нормах права планомірний процес управління публічними централізованими і децентралізованими грошовими фондами коштів, необхідними для здійснення завдань і функцій, що поставлені Конституцією України перед державою, органами місцевого самоврядування та іншими публічними утвореннями, дозволеними державою [4, с.21]. Зокрема, фінансова діяльність держави цілком слушно характеризується, як діяльність держави з формування, розподілу і використання централізованих та децентралізованих грошових фондів з метою забезпечення здійснення функцій держави, завдань соціально-економічного характеру, управління, обороноздатності, діяльності державних органів [1, с.12]. Не менш вдалим є визначення фінансової діяльності держави (місцевих утворень), як врегульованої нормами права організаційної діяльності уповноважених органів держави (органів місцевого самоврядування) щодо утворення, перерозподілу і використання централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів з метою забезпечення безперервного функціонування держави та її складових частин (адміністративно-територіальних утворень) [3, с.27, 28].

Враховуючи зазначений вище предмет фінансового права як галузі права, до цього можна додати ще здійснення контролю. Відповідно, в цілому *фінансова діяльність держави* (так само як і відносини, які становлять предмет фінансового права), *полягає у накопиченні, розподілі, використанні, а також контролі стосовно публічних фондів коштів*, для фінансового забезпечення виконання своїх функцій органами державної влади, а також місцевого самоврядування.

При цьому не можна не погодитися з тим, що зміст фінансової діяльності розкривається на окремих стадіях, таких як: 1) формування централізованих і децентралізованих фондів – на якій утворюються бюджетні фонди (Державного бюджету України та місцевих бю-

джетів) і децентралізовані фонди; 2) розподілу коштів (формування грошових фондів при надходженні коштів у бюджети; рух коштів, уже закріплених за окремими бюджетами, на фінансування державних завдань і функцій; перерозподіл через механізми непрямих податків, мита, трансферних платежів); 3) використання державних коштів за різними напрямками (галузями, регіонами тощо); 4) контролю за рухом грошових фондів (з одного боку, на кожній стадії руху коштів; з другого боку, як підсумковий етап у русі грошових ресурсів) [1, с.13, 14].

Отже, по-перше, виходячи з того, що предмет фінансового права тотожний фінансовій діяльності держави (місцевого самоврядування), а по-друге, розуміючи, що така діяльність полягає у формуванні, розподілі, використанні, контролі щодо публічних фондів коштів, необхідно з'ясувати яке місце в межах предмету фінансового права, і яка роль у фінансовій діяльності держави відводиться фінансовій системі.

У зв'язку з цим необхідно зазначити, що на доктринальному рівні фінансову систему розуміють у двох значеннях, зокрема, по-перше, як сукупність різних сфер фінансових відносин або сукупність фінансових інститутів, які забезпечують процес утворення і використання коштів відповідних централізованих та децентралізованих грошових фондів з метою здійснення фінансової діяльності держави; і, по-друге, як сукупність органів державної влади та місцевого самоврядування, які шляхом здійснення своїх повноважень реалізують фінансову політику держави (інституціональне розуміння) [2, с.500].

Так, фінансова система держави визначається, як сукупність взаємозалежних, взаємодіючих фінансових інститутів [1, с.11]. Зокрема, під фінансовою системою держави розуміють сукупність і взаємозв'язок фінансових інститутів, кожен з яких має особливості щодо акумуляції та використання грошових фондів, відіграє певну роль у суспільному виробництві [3, с.84, 85]. Крім цього, фінансова система визначається як сукупність взаємо-

пов'язаних елементів фінансових відносин (фінансових інститутів, ланок фінансів), за допомогою яких держава формує, розподіляє та використовує грошові кошти, здійснює фінансову політику, спрямовану на мобілізацію фінансових ресурсів, їх розподіл та використання з метою забезпечення економічних перетворень у країні. При цьому зазначається, що вона складається з: а) сукупності фінансових інститутів; б) сукупності державних органів, які здійснюють фінансову діяльність [4, с.438].

Грунтуючись на вказаних підходах до розуміння фінансової системи держави стає зрозумілим її зв'язок з фінансовою діяльністю держави. Він проявляється, зокрема, в тому, що *за допомогою складових елементів фінансової системи забезпечується здійснення самої фінансової діяльності*. Відтак елементи фінансової системи повинні забезпечувати здійснення органами державної влади, а також місцевого самоврядування формування (накопичення), розподілу, використання, а також контролю щодо публічних фондів коштів, для використання останніх на фінансування виконання своїх функцій.

При цьому до ланок фінансової системи відносять: 1) бюджетну систему; 2) кредитну систему; 3) обов'язкове державне страхування; 4) фінанси підприємств [1, с.11]. Крім цього, характеризуючи фінансову систему України, до такої її складової як «публічні державні і муніципальні фінанси» відносять централізовані і децентралізовані фонди: а) публічні централізовані державні й муніципальні фонди – державний і місцеві бюджети; б) централізовані державні цільові позабюджетні фонди (Пенсійний, Фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб); в) державний і муніципальний кредит; г) державне обов'язкове особисте і майнове страхування; д) фонди державних кредитних установ; е) децентралізовані державні й муніципальні фонди, створювані державними та муніципальними підприємствами, яким було передано державне і муніципальне майно [4, с.22, 23].

Отже, характеристика структури фінансової системи держави свідчить на користь підходу до її розуміння, як сукупності фінансових інститутів, а не сукупності органів. Варто зауважити, що для даної роботи визначальним виступає якраз перший підхід, оскільки він має надати уявлення про фінансову систему держави саме з фінансово-правової точки зору, тоді як другий підхід більш тяжіє до інших галузей права, предметом яких є визначення системи і регулювання діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування взагалі (наприклад, адміністративного – стосовно органів виконавчої влади та місцевого самоврядування тощо).

При цьому слушно звертається увага на те, що кожний інститут фінансової системи охоплює специфічні фінансові відносини, за посередництвом яких утворюються й використовуються відповідні види грошових фондів [3, с.28]. Тому необхідно враховувати, що, наприклад, податкові правовідносини спрямовані тільки на мобілізацію, формування дохідних частин бюджетів і не торкаються розподілу і використання сформованих в такий спосіб грошових фондів [1, с.211]. Так само призначення державного кредиту виявляється насамперед у тому, що він є засобом мобілізації державою додаткових фінансових ресурсів [1, с.316]. Натомість бюджетні правовідносини виникають у зв'язку із встановленням бюджетної системи, із формуванням, розподілом та використанням централізованих фондів коштів [4, с.114]. Відтак уявляється, що *і елементи фінансової системи мають різнитися залежно від того, на що спрямовується фінансова діяльність держави*. Тобто для мобілізації коштів до публічних фондів мають використовуватися одні елементи, а для їх розподілу і використання – інші, тощо.

На підставі цього уявляється доцільним звернення до так званих «загальних інституційних (фінансових) законів», які регулюють окремі інститути в цілому [1, с.35]. Зокрема, відповідно до статті 9 Бюджетного кодексу України одним із видів доходів бюджетів є податкові надходження, якими визнаються

загальнодержавні та місцеві податки і збори [5]. При цьому, згідно із статтею 6 Податкового кодексу України сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів становить податкову систему України [6]. Отже, податкова система як сукупність податків і зборів виступає тим елементом фінансової системи держави, за допомогою якого здійснюється фінансова діяльність держави, спрямована на *мобілізацію* відповідної частини коштів до бюджетних фондів.

У свою чергу, відповідно до статті 5 Бюджетного кодексу України, бюджетна система України складається з державного бюджету та місцевих бюджетів, до яких належать бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування (бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах), бюджети об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад) [5]. Відповідно, бюджетна система як сукупність державного та місцевих бюджетів становить той елемент фінансової системи держави, який дозволяє здійснювати фінансову діяльність держави щодо *розподілу і використання* мобілізованих коштів.

При цьому важливо враховувати недоречність визначення терміну «бюджет» в статті 2 Бюджетного кодексу України, як плану формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду [5]. У даному разі зауваження викликає вказівка на те, що бюджет є планом формування та використання фінансових ресурсів, тобто певним документом. Уявляється, що така характеристика має бути притаманною, наприклад, закону про Державний бюджет України або рішенню про місцевий бюджет, визначення яких, до речі, теж містяться в статті 2 Бюджетного кодексу України.

Крім того, ототожнення бюджету із планом суперечить подальшому вживанню терміну «бюджет» за текстом Бюджетного кодексу України. Зокрема, йдеться про такі категорії, як «зарахування (надходження) коштів до відповідного бюджету», «перерахування коштів з одного бюджету до іншого» і т.п., якими насичений Бюджетний кодекс. Навряд чи у даному випадку мається на увазі «план», адже говориться про рух коштів між певними фондами. Тому більш доцільно виходити з того, що бюджет – це сукупність коштів, які знаходяться на банківських рахунках відповідного органу, зокрема, стосовно України на сьогодні – це Державна казначейська служба України (Казначейство).

Не зайвим буде пригадати, що формування державних доходів не обмежується податковою та/або бюджетною системами. Так, слушно звертається увага на те, що внаслідок фінансової діяльності держава формує низку грошових фондів, у тому числі, так звані «централізовані позабюджетні цільові фонди» (пенсійний, соціального страхування, охорони навколишнього природного середовища, гарантування вкладів фізичних осіб тощо) [1, с.176]. Відповідно, позабюджетні державні цільові фонди теж належать до фінансової системи держави.

Так, наприклад, відповідно до статті 1 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування становить собою консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування [7]. Тобто, у даному разі йдеться про елемент (єдиний соціальний внесок) за допомогою якого відбувається фінансова діяльність держави з *мобілізації* коштів

до відповідних позабюджетних державних цільових фондів. В чомусь даний внесок можна порівняти із податками і зборами, які складають податкову систему, як елемент фінансової системи держави. Звісно ж при цьому враховується той факт, що єдиний соціальний внесок не входить до податкової системи України, але так само, як і податки та збори виступає тим елементом, який забезпечує мобілізацію коштів (формування фондів).

При цьому згідно із статтею 11 цього ж Закону страхові кошти, акумульовані на централізованих рахунках органів доходів і зборів, автоматично перераховуються не пізніше наступного операційного дня після їх зарахування на централізовані рахунки Пенсійного фонду, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, на рахунки Накопичувального пенсійного фонду, а у випадках, передбачених законом, – недержавних пенсійних фондів відповідно до визначених законом пропорцій [7]. Тим самим забезпечується розподіл коштів, мобілізованих у вигляді єдиного соціального внеску між відповідними державними (та недержавними) цільовими фондами. І хоча у даному випадку в розумінні законодавця вказані фонди є органами, але в контексті елементів фінансової системи передбачається їх розуміння в якості сукупності коштів, які перебувають на відповідних (цільових) рахунках.

У свою чергу, наприклад, в статті 9 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» закріплено види пенсійних виплат, які здійснюються за рахунок коштів Пенсійного фонду [8]. Так само статтею 11 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» передбачаються напрямки використання коштів Фонду соціального страхування України [9]. Крім цього, в статті 16 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» визначаються напрямки використання коштів бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття [10]. Отже, вказані норми дають

зможу побачити прояв фінансової діяльності держави з використання коштів відповідних фондів. При цьому останні розуміються у сенсі фондів коштів, тобто фондів, утворених для мобілізації до них відповідних коштів у вигляді внесків, з подальшим розподілом і використанням таких внесків (коштів) на певні цілі.

Порівнюючи систему загальнообов'язкового державного соціального страхування із податковою і бюджетною системами можна зазначити, що: по-перше, єдиний соціальний внесок будучи «консолідованим» внеском передбачає можливість його розгляду в якості сукупності внесків, тобто на кшталт податкової системи, як сукупності податків і зборів; по-друге, низку фондів системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, між якими розподіляється єдиний соціальний внесок, можна протиставити бюджетній системі, яка включає в себе низку бюджетів. Особливість цієї системи полягає в тому, що вона порівняно із податковою та бюджетною системами, не передбачає розподілу на дві частини – одну з мобілізації коштів (податкова система), і другу з їх розподілу та використання (бюджетна система). Таким чином, систему загальнообов'язкового державного соціального страхування України, як складову фінансової системи держави, можна уявити наступним чином, вона складається з таких елементів, а саме: 1) внесків (єдиного соціального внеску), які забезпечують мобілізацію коштів; 2) фондів (пенсійного, соціального страхування тощо), які забезпечують розподіл і використання мобілізованих коштів.

Наступне, на що необхідно звернути увагу, це те, що відповідно до статті 6 Податкового кодексу України як податки, так і збори становлять собою платежі до відповідних бюджетів [6]. У свою чергу, згідно зі статтею 43 Бюджетного кодексу України, при виконанні державного бюджету і місцевих бюджетів застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України. При цьому, відпові-

дно до статті 2 цього Кодексу, на даному рахунку консолідуються кошти державного та місцевих бюджетів, фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування та кошти інших клієнтів, які відповідно до законодавства знаходяться на казначейському обслуговуванні [5]. Іншими словами, для мобілізації, розподілу і використання коштів в межах податкової і бюджетної систем, а також системи загальнообов'язкового державного соціального страхування тощо (як елементів фінансової системи держави) використовуються банківські рахунки, які знаходяться, у тому числі, у Національному банку України.

Так, згідно зі статтею 4 Закону України «Про банки і банківську діяльність», Національний банк України, інші банки, а також філії іноземних банків складають банківську систему України [11]. Виходячи з цього, банківська система також становить елемент фінансової системи держави, оскільки кошти публічних фондів фактично існують на банківських рахунках. Тобто без існування банківської системи практично неможливе існування бюджетної системи (як сукупності коштів відповідних бюджетів), а також системи загальнообов'язкового державного соціального страхування (як сукупності коштів відповідних страхових фондів) тощо. При цьому в контексті фінансової системи держави, банківську систему доцільно розглядати не просто як сукупність юридичних осіб (банків), а як поєднання банків і банківських рахунків, в цих банках.

У свою чергу, відповідно до статті 9 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» переказ в Україні може здійснюватися за допомогою внутрішньодержавних та міжнародних платіжних систем. Згідно ж із статтею 1 цього Закону платіжна система – це платіжна організація, учасники платіжної системи та сукупність відносин, що виникають між ними при проведенні переказу коштів [12]. Відповідно, функціонування банківської системи забезпечується за допомогою функціонування платіжної системи, на

підставі чого останню також належить вважати елементом банківської системи, а отже і елементом фінансової системи держави.

Крім того, в статті 3 цього Закону передбачається, що кошти існують у готівковій формі (формі грошових знаків) або у безготівковій формі (формі записів на рахунках у банках). При цьому статтею 4 встановлюється, що для проведення переказу можуть використовуватися кошти як у готівковій, так і в безготівковій формі [12]. Отже, існування і функціонування платіжної системи передбачає існування і функціонування грошової системи. Це необхідно принаймні тому, що сума коштів, які існують у формі записів на рахунках в банках має відповідати сумі коштів у формі грошових знаків, яку можна отримати знявши ці кошти з рахунків в банках. Іншими словами, сума безготівкових коштів має відповідати готівковому еквіваленту. На підставі зазначеного, грошова система об'єктивно належить до елементів фінансової системи держави. Вона (грошова система) виступає тим елементом, який насичує життям всі інші складові фінансової системи держави. Саме за допомогою грошової системи можливе реальне здійснення фінансової діяльності держави. Адже, якщо остання передбачає формування (мобілізацію), розподіл, використання публічних фондів коштів, то без грошової системи така діяльність позбавляється сенсу, оскільки ці кошти і є складовою грошової системи.

Крім цього, уявляється цілком влучною характеристика фінансової діяльності держави як виду державної управлінської діяльності, що проявляється у формуванні правової бази шляхом створення на нормативному рівні сприятливих передумов та встановлення необхідних дозволів і обмежень для реалізації фінансової правосуб'єктності учасниками фінансових правовідносин, а також урегульований правовими нормами процес здійснення державою, в особі уповноважених органів, функцій щодо акумулювання коштів, розподілу, перерозподілу і використання централізованих та децентралізованих грошових фондів з метою належного виконання поставлених пе-

ред державою політичних, економічних і соціальних завдань [2, с.498]. Даний підхід до визначення фінансової діяльності держави наводить на думку про те, що її можна розглядати в двох аспектах, по-перше, у широкому значенні – як діяльність зі створення фінансової системи (нормотворча, адміністративна і т.п.) та застосування її механізмів (справляння податків, розподіл і використання бюджетних коштів тощо), а по-друге, у вузькому значенні – лише як другу складову широкого розуміння.

Підсумовуючи зазначене, можна зробити певні узагальнення. Так, щоб збирати податки – необхідно їх встановити, потрібна податкова система. Щоб податки (інші платежі) кудись потрапляли, а потім використовувалися – потрібна бюджетна система, потрібні бюджети (щодо інших платежів – відповідні фонди). Щоб все це реально діяло потрібні банківська, платіжна, грошова тощо системи. Так от, всі ці системи (податкова, бюджетна, банківська, платіжна, грошова та ін.) складають фінансову систему держави.

Таким чином, *фінансова система держави становить собою сукупність специфічних елементів, або ж «інструментів» (податків, бюджетів, фондів, коштів тощо), за допомогою яких здійснюється фінансова діяльність держави.* Відповідно, використання цих інструментів і буде фінансовою діяльністю держави. Тобто, остання буде проявлятися, наприклад, у встановленні і справлянні податків і зборів, у встановленні бюджетної системи (визначенні бюджетів, які існують в державі) і у визначенні порядку використання коштів цих бюджетів (визначенні бюджетних повноважень) тощо.

Крім того, ґрунтуючись на вищевказаному, можна виокремити такі *ознаки фінансової системи держави:*

- 1) вона пов'язана з фінансовою діяльністю держави;
- 2) вона становить собою сукупність елементів (інструментів), за допомогою яких здійснюється фінансова діяльність держави (накопичення, розподіл, використання, контроль стосовно публічних фондів коштів);

- 3) вона забезпечує здійснення фінансової діяльності держави, тобто здійснення фінансової діяльності неможливе без наявності фінансової системи (зокрема, податкової системи, бюджетної системи, банківської системи, грошової системи та ін.);

- 4) її структура зумовлюється цілями і завданнями фінансової діяльності держави, тобто тим, заради чого здійснюється ця діяльність;

- 5) вона виступає системою динамічною, здатною змінювати кількісні і якісні характеристики своїх елементів;

- 6) їй притаманний розподіл і використання елементів, залежно від стадії фінансової діяльності держави, тобто при мобілізації коштів одні (податкова система, кредитна система), при розподілі і використанні інші (бюджетна система), при цьому є елементи, які використовуються на всіх стадіях (банківська система, грошова система).

ЛІТЕРАТУРА

1. Фінансове право : підручник / [М. П. Кучерявенко, Д. О. Білінський, О. О. Дмитрик та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. М. П. Кучерявенка. – Х. : Право, 2013. – 400 с.
2. Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю. н., проф. Л. К. Воронової. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К. : Алерта, 2011. – 558 с.
3. Нагребельний В. П. Фінансове право України : навчальний посіб. / В. П. Нагребельний, В. А. Чернадчук. – Суми : Університетська книга, 2004. – 359 с.
4. Воронова Л. К. Фінансове право України : підручник / Л. К. Воронова – К. : Прецедент ; Моя книга, 2006. – 448 с.
5. Бюджетний кодекс України : від 08.07.2010 р., № 2456–VI // ВВР України. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.
6. Податковий кодекс України : від 02.12.2010 р., № 2755–VI // Голос України. – 2010. – № 229–230.
7. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне

соціальне страхування» : від 08.07.2010 р., № 2464–VI // ВВР України. – 2011. – № 2–3. – Ст. 11.

8. Закон України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» : від 09.07.2003 р., № 1058–IV // ВВР України. – 2003. – № 49. – Ст. 376.

9. Закон України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування» : від 23.09.1999 р., № 1105–XIV // ВВР України. – 1999. – № 46. – Ст. 403.

10. Закон України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» : від 02.03.2000 р., № 1533–III // ВВР України. – 2000. – № 22. – Ст. 171.

11. Закон України «Про банки і банківську діяльність» : від 07.12.2000 р., № 2121–III // ВВР України. – 2001. – № 5. – Ст. 30.

12. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» : від 05.04.2001 р., № 2346–III // ВВР України. – 2001. – № 29. – Ст. 137.

Дуравкін П. М. Ознаки фінансової системи держави / П. М. Дуравкін // Форум права. – 2016. – № 4. – С. 119–126 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_4_21.pdf

На підставі визначення предмету фінансового права і змісту фінансової діяльності держави, а також розуміння фінансової системи держави з’ясовано, що фінансова система держави виступає сукупністю специфічних елементів, за допомогою яких забезпечується здійснення фінансової діяльності держави, виокремлено притаманні на цій підставі фінансовій системі держави ознаки.

***

Дуравкин П.М. Признаки финансовой системы государства

На основании определения предмета финансового права и содержания финансовой деятельности государства, а также понимания финансовой системы государства установлено, что финансовая система государства выступает совокупностью специфических элементов, при помощи которых обеспечивается осуществление финансовой деятельности государства, выделены присущие на этом основании финансовой системе государства признаки.

***

Duravkin P.M. Signs of the Financial System of the State

Based on the definition of the object of financial law and the content of the financial activity of the state, as well as the understanding of the financial system of the state revealed that the financial system serves the state set of specific elements by which ensured the implementation of the financial activity of the state, determined inherent features of the financial system of the state on this basis.